

Vrije nieuwsgaring, korte berichtgeving en beperking op exclusiviteitsrechten.

1. De discussie in verband met het recht op vrije nieuwsgaring, het recht op korte berichtgeving en de beperking van exclusiviteitsrechten voor de TV-verslaggeving van evenementen, is sinds kort op de politieke agenda terecht gekomen. Enkele maanden geleden werd zowel op federaal niveau als op het niveau van de Vlaamse Gemeenschap een aantal voorstellen van wet en decreet ingediend teneinde in dit verband een wettelijk kader uit te werken. Binnen de schoot van de Commissie voor de Media van het Vlaams Parlement zijn hoorzittingen georganiseerd, waarbij belanghebbende actoren zijn uitgenodigd om hun standpunt uiteen te zetten omtrent de voorliggende voorstellen van decreet. Zo kwamen o.m. vertegenwoordigers van de BRTN, VTM, de regionale omroepen, Filmnet/Supersport, de Koninklijke Belgische Voetbalbond en de Algemene Vereniging van Belgische Beroepsjournalisten aan het woord.

De problematiek rond het recht op vrije nieuwsgaring naar aanleiding van evenementen sluimert al een tijdje. In 1989, bij het opstarten van de commerciële TV in Vlaanderen, was VTM de eerste om uitdrukkelijk een recht op vrije nieuwsgaring en korte verslaggeving op te eisen, nl. toen de BRT vanwege de KBVB het alleenrecht op de beeldverslaggeving van de nationale voetbalcompetitie had verworven. Toen in 1994 VTM het voetbalcontract binnenhaalde, waren de rollen omgedraaid. De BRTN pakte toen uit met een omstandige argumentatie op grond van het recht op korte verslaggeving, terwijl VTM zich daartegen verzette op basis van het exclusiviteitscontract met de KBVB.

Ondertussen is nog een paar keer deze discussie fel opgelaaid, ook

buiten het kader van de sportevenementen. Daar waar in feite de legitimiteit van een recht op vrije nieuwsgaring en korte berichtgeving niet betwist werd, was en bleef het onduidelijk tot waar de aanspraken van omroepen konden reiken inzake de korte beeldverslaggeving over evenementen waarop een andere omroep exclusiviteitsrechten had verworven.

2. Voor het recht op vrije nieuwsgaring en korte berichtgeving kan een algemene rechtsbasis worden gevonden in art. 10 EVRM, dat de vrijheid van expressie en informatie waarborgt. Beperkingen op dit recht blijven evenwel mogelijk, o.m. ter bescherming van de rechten van anderen, althans voor zover die beperkingen, restricties of voorwaarden 'noodzakelijk zijn in een democratische samenleving'. Steun kan verder worden gevonden in art. 19 IVBPR, waarin ook sprake is van de vrijheid om inlichtingen en denkbeelden, van welke aard ook, op te sporen. Van belang is ook de aanbeveling door het Ministercomité, van de Raad van Europa van 11 april 1991 'sur le droit aux extraits sur des événements majeurs faisant l'objet de droits d'exclusivité, pour la radiodiffusion télévisé dans un contexte transfrontière'.

Inspiratie kan ook worden gehaald uit wetgeving van de voorbije jaren waarmee in een aantal landen is gezocht naar een erkenning en een aflijning van het recht op vrije nieuwsgaring en korte berichtgeving (o.a. Frankrijk, Zwitserland, Duitsland). In Duitsland bijvoorbeeld werd in het Staatsverdrag van 31 augustus 1991 'über den Rundfunk im vereinten Deutschland' een omstandige paragraaf uitgewerkt in verband het recht op 'Kurz-

berichterstattung über Veranstaltungen und Ereignisse, die öffentlich zugänglich und von allgemeinem Informationsinteresse sind'.

Ongetwijfeld mede geïnspireerd door deze buitenlandse en internationale ontwikkelingen is men sedert een tweetal jaar in België gestart met het voorbereiden van wetgevende initiatieven om dit recht op nieuwsgaring en korte berichtgeving inzake evenementen (en bij uitbreiding: nieuwsfeiten) enerzijds op expliciete wijze te waarborgen en anderzijds af te lijnen.

Ook de Vlaamse Minister van Economie, KMO, Landbouw en Media, Eric Van Rompuy, is van oordeel dat op dit punt stappen moeten worden gezet. In diens beleidsbrief 'De media in Vlaanderen' (oktober 1995) wordt verwezen naar de komst van thematische en betaalzenders die in de toekomst voor een verdere opwaartse prijsstijging zullen zorgen naar aanleiding van het verwerven van uitzendrechten op allerlei evenementen, sportmanifestaties in het bijzonder. En de nota van de Minister stelt: 'Voor open-netomroepen – en in het bijzonder voor openbare omroepen – is dergelijke evolutie nefast. Het recht op informatie komt hierdoor in het gedrang'.

3. Een knelpunt bij het uitwerken van deze wetgevende initiatieven situeert zich eens te meer op het vlak van de bevoegdheidsverdeling. In eerste instantie betreft dit een federale materie, aansluitend bij het grondrecht inzake de vrijheid van expressie en informatie enerzijds, en bij het auteursrecht en de naburige rechten, het eigendomsrecht (van de organisator), de contractuele vrijheid en de vrijheid van handel en nijverheid anderzijds. Tegelijk

beschikken ook de gemeenschappen over een bevoegdheid terzake, m.n. op basis van art. 4, 6° Bijz. Wet Herv. Inst. dat melding maakt van 'de radio-omroep en de televisie' als culturele aangelegenheid en dus als gemeenschapsbevoegdheid. Met verwijzing naar de rechtspraak van het Arbitragehof moet de federale overheid bij het uitwerken van een wettelijke regeling inzake de vrije nieuwsgaring en de korte berichtgeving overigens wel rekening houden met de bevoegdheid van de gemeenschappen inzake radio-omroep en televisie.

Komt het dus aan de gemeenschappen toe om de omroepgebonden aspecten te normeren, vooraf is het wenselijk dat via een federale wet de basismodaliteiten betreffende het recht op vrije nieuwsgaring worden vastgelegd. Allicht moet de Minister van Justitie tot een initiatief te overhalen zijn. In 1994 immers al diende Stefaan De Clerck een voorstel van decreet in betreffende het recht op vrije nieuwsgaring. In de toelichting werd het voorstel toen als volgt gemotiveerd: 'Het recht op informatie primeert op de vrijheid van de organisator, voor zover het over evenementen gaat die toegankelijk zijn voor het publiek en voor de pers. De nieuwsgaring vormt de beginfase van de informatiestroom naar het publiek en is een noodzakelijke voorwaarde voor de realisatie van het recht op informatie.' Niets verhindert de Minister van Justitie nu om ofwel zelf een initiatief te nemen dan wel de voorliggende wetsvoorstellen aan te grijpen om via een federale wet het recht op vrije nieuwsgaring en het recht op informatie van het publiek maximaal te waarborgen...

4. Ten gronde zal het erop aan komen een juist evenwicht te vinden tussen de aanspraken van de organisatoren van evenementen die steeds meer afhankelijk zijn geworden van de inkomsten uit TV-rechten, aan de ene kant en het belang van het publiek om kennis te krijgen via beeldverslaggeving van belangrijke

evenementen, aan de andere kant. Daarbij moet overigens wel een onderscheid gemaakt worden tussen het recht op nieuwsgaring voor korte (nieuws)berichtgeving en de integrale of samengevatte beeldverslaggeving van evenementen. Waar het eerste kan worden gebaseerd op het recht op informatie en dus maximaal moet worden gewaarborgd, gaat de tweede vorm van beeldverslaggeving duidelijk het kader van de informatieve functie en het recht op informatie van het publiek te buiten. Zo blijkt immers ook art. 10 EVRM geen pertinente rechtsbasis te leveren voor beperkingen op exclusiviteitsrechten voor rechtstreekse beeldverslaggeving van bijvoorbeeld voetbalwedstrijden. De Europese Commissie voor de Rechten van Mens besliste enkele jaren geleden dat 'it cannot be considered an interference with the right to freedom of expression as guaranteed by art. 10 of the Convention if the organiser of a match limits the right to direct reporting of the match to those with whom the organiser has concluded agreements on the conditions for such reporting'. Toch situeert zich ook hier een bedreiging voor de Vlaamse omroepen en voor het publiek. Enerzijds moeten in een internationaal opbod ook de Vlaamse omroepen steeds dieper in de beugel tasten voor het verwerven van uitzendrechten. Anderzijds is er ook de tendens waarbij betaal-omroepen de exclusiviteitsrechten verwerven op belangrijke sportieve en culturele evenementen, waardoor enkel de beeldverslaggeving ten goede komt aan de publieksgroep die daarvoor afzonderlijk betaalt. In het meerjarenplan 1995-1999 van de BRTN is nu al gesteld dat de televisierechten voor de Olympische spelen van het jaar 2000 waarschijnlijk niet meer betaald zullen kunnen worden, waardoor de openbare omroep niet meer in staat zou zijn dit sportieve hoogfeest uit te zenden. Uiteraard kan men op deze internationale ontwikkelingen vanuit België of Vlaanderen maar moeilijk vat krijgen. Maar toch bevatten

de voorliggende voorstellen van wet en decreet ook op dit punt een aantal garanties in het kader van de onderlinge relaties en de beelduitwisseling tussen de Belgische of Vlaamse omroepen.

5. Hoe dan ook betreft de wets- en decreetsvoorbereiding inzake het recht op vrije nieuwsgaring, korte berichtgeving en beperking van exclusiviteitscontracten omtrent evenementen een boeiende discussie. Een wettelijke regeling zal overigens niet enkel repercussies hebben op de inkomsten van de organisatoren van evenementen en op de wijze van financiering van bijvoorbeeld het voetbal. Een wettelijke regeling zal ook een invloed hebben op de manier waarop de omroepen toegang krijgen tot evenementen of nieuwsfeiten. Of toegang krijgen – al dan niet onder embargo – tot beeldmateriaal van andere omroepen. Er zal ook een weerslag zijn op de onderlinge relaties tussen de omroepen, op de redactionele organisatie, op de journalistieke praktijk, op de technische verwerving van TV-beelden, op de opmaak van de nieuwsberichtgeving en op het TV-aanbod naar het publiek en er zullen gevolgen zijn voor de sponsoring en de reclame om en rond de evenementen. Zoals wel meer het geval is met vraagstukken op het terrein van het mediarecht, blijkt ook hier hoe economisch-financiële belangen, cultuur-politiek, omroepbeleid en grondrechtenbescherming op een wel erg grillige wijze met elkaar verbonden zijn. De discussie gaat dus wel degelijk om veel meer dan drie minuten dan wel anderhalve minuut korte berichtgeving. Waar een tiental jaar geleden het doorbreken van het BRT-monopolie op de parlementaire agenda stond, komt het er nu op aan geen nieuwe informatie-monopolies te doen ontstaan...

– Dirk Voorhoof –
hoogleraar
Universiteit Gent